

Nr 39

Utlåtande i anledning av väckt motion om utredning angående häktades ställning och rättssäkerhet.

Första lagutskottet har behandlat en inom riksdagen väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 164, i andra kammaren av herr *Wiklund*. I motionen hemställs, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning angående de häktades ställning och rättssäkerhet i enlighet med i motionen anförda riktlinjer.

Beträffande skälen för motionen torde här få hänvisas till framställningen nedan.

Motionen har remissbehandlats.

Huvuddragen av gällande bestämmelser rörande behandlingen av häktade, m. m.

Då rätten beslutar häktning skall rätten enligt 24 kap. 18 § rättegångsbalken samtidigt utsätta den tid inom vilken åtal skall väckas. Tiden får inte bestämmas längre än vad som är oundgängligen erforderligt. Om den överstiger två veckor skall rätten hålla nya häktningsförhandlingar med i regel högst två veckors mellanrum tills åtal väckts. Det åligger rätten att tillse att utredningen bedrivs så skyndsamt som möjligt. Om det är uppenbart att så täta förhandlingar är betydelselösa, kan förhandlingarna hållas med längre mellanrum.

I 24 kap. 22 § rättegångsbalken föreskrives att den som är häktad utan dröjsmål skall föras till allmänt häkte. Om det är av synnerlig vikt, att den häktade för utredning angående det brott, som föranlett häktningen, eller annat brott, för vilket han misstänkes, förvaras på annan plats än allmänt häkte, kan rätten på yrkande av undersökningsledaren eller åklagaren förordna, att med överförandet skall tills vidare anstå. Rätten, undersökningsledaren eller åklagaren äger besluta, att den häktade, sedan han överförs till allmänt häkte, skall för förhör eller annan åtgärd inställas å plats utom häktet.

Utformningen av behandlingen under häktningstiden regleras i 1958 års lag om behandlingen av häktade och anhållna m.fl. och i en till lagen knuten tillämpningskungörelse. Den häktade skall behandlas med tillbörlig hänsyn så att skadliga verkningar av frihetsförlusten såvitt möjligt före-

bygges och han får inte underkastas annan inskränkning i sin frihet än som påkallas av ändamålet med häktningen samt av ordning och säkerhet. Vid behandlingen skall erforderlig hänsyn tas till den häktades ålder, kön och hälsotillstånd. Den som företer tecken till sjukdom eller begär att läkare tillkallas, skall läkarundersökas så snart ske kan, om inte omständigheterna föranleder att det är onödigt. Häktad får inte åläggas arbete men äger, om det kan ske utan olägenhet, utföra lämpligt arbete som han själv anskaffar eller som eljest kan beredas honom. Om häktad begär offentlig försvarare, skall detta genast anmälas för rätten, undersökningsledaren eller åklagaren.

Sedan åtal väckts åligger det enligt 45 kap. 14 § rättegångsbalken rätten att hålla huvudförhandling i målet inom en vecka om inte vissa i lagen angivna omständigheter nödvändiggör längre uppskov.

Särskilda bestämmelser gäller i vissa avseenden för häktade, som enligt rättens beslut skall undergå sinnesundersökning. Enligt 42 § sinnessjuklagen skall sådan häktad överföras till sinnessjukavdelning inom fångvården. Sinnesundersökning skall enligt 43 § sinnessjuklagen genomföras med största möjliga skyndsamhet. Utlåtande över undersökningen skall avgivas inom sex veckor från det handlingarna inkommit till sinnessjukavdelningen, i den mån inte medicinalstyrelsen medgiver anstånd. På grund av det rättspsykiatriska undersökningsväsendets otillräckliga resurser uppgår den genomsnittliga undersökningstiden f. n. till omkring tre och en halv månader.

Här må erinras om lagen om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål som träder i kraft den 1 januari 1967 (prop. 1966:60, L¹U 29). Nämnda lag skall ersätta de nuvarande reglerna i sinnessjuklagen om sinnesundersökning i brottmål och innefattar, såvitt nu särskilt är av intresse, huvudsakligen en omredigering av gällande bestämmelser. Vidare må erinras om 1961 års riksdags beslut om omorganisation av det rättspsykiatriska undersökningsväsendet (prop. 1961:185, L¹U 49). Genomförande av omorganisationen pågår.

Motionen

I motionen beröres huvudsakligen fem spörsmål rörande de häktade, nämligen 1) möjligheterna att överföra rätten att förfoga över den häktade från polis- och åklagarmyndighet till domstol, 2) behovet av åtgärder för att begränsa häktningstidens längd, 3) vidtagande av rehabiliterande åtgärder inom häktningens institutets ram, 4) den häktades och hans anhörigas behov av socialt stödande åtgärder samt 5) skydd mot s.k. publicitetsskador.

Motionären anför beträffande överförande av rätten att förfoga över den häktade från polis- och åklagarmyndighet till domstol att bestämmelsen i 24 kap. 22 § rättegångsbalken

ken rörande undersökningsledarens och åklagarens befogenheter i nämnda hänseende uttunnar huvudregeln att den misstänkte efter häktningen inte längre skall vara i undersökningsledarens eller åklagarens vård utan snarast skall överföras till allmänt häkte. Detta medför enligt motionären att den häktade är utlämnad åt sin motpart. Motionären fortsätter:

Enligt min mening vore det principiellt riktigt att förfogandet över den häktade skulle tillkomma den myndighet som har att besluta om häktning, d.v.s. domstol. Man borde alltså tillämpa principen att den häktade är »domarens fånge», ej polisens eller åklagarens.

Risker ur rättssäkerhetssynpunkt för den häktade finns så länge denne står till sin motparts fria disposition. Det vore ur denna synpunkt betydligt mera tillfredsställande, om den häktade fick föras från allmänt häkte blott om domstolen givit sitt medgivande därtill. En sådan anordning skulle möjligen kunna medföra att utredningsarbetet ställde sig något besvärligare för undersökningsledaren och åklagaren. I vissa för rättssäkerheten väsentliga frågor måste man emellertid självfallet acceptera ett något omständligare förfarande än vad som ur andra synpunkter vore naturligt. Så sker i andra sammanhang och så borde också kunna ske i detta fall. Det borde f.ö. inte erbjuda så stora svårigheter att konstruera ett system, som med behållande av rättssäkerhetsgarantierna ger möjligheter till en snabb och effektiv brottsutredning, t.ex. genom underhandsbeslut av domstolen om den häktades förflyttning vid behov därav, och som sålunda kunde fungera snabbt och smidigt.

Beträffande önskvärdheten av åtgärder för att begränsa häktningstidens längd framhåller motionären det djupt otillfredsställande i att den misstänkte i en del fall hålles häktad under lång tid, t.ex. i avbidan på rättspsykiatrisk undersökning, samt påpekar att det inte sällan förekommer att straffet blir kortare än häktningstiden eller kanske bara böter.

Om man tvingas acceptera en lång häktningstid är det nödvändigt att den häktade blir föremål för rehabiliterande åtgärder inom häktningens institutets ram, anser motionären. Det framstår nämligen enligt motionären som otillfredsställande att en misstänkt för lång tid kan berövas friheten utan att erhålla den vård och bli föremål för de rehabiliterande åtgärder som han har rätt till, om han dömts till frihetsberövande.

Beträffande den häktades och hans anhörigas behov av socialt stödjanande åtgärder anför motionären:

Påfrestningarna för den häktade är ofta större än för den dömda på grund av det plötsligt insättande frihetsberövandet, ovissheten om framtiden och de skador hans ansende kan tillfogas redan på grund av häktningen — med i en del fall kanske avsked från arbete eller uppsägning från bostad som följd, ekonomiska förluster etc. Både han och hans anhöriga är därför ofta i starkt behov av socialt stödjanande åtgärder, som nu inte på ett organiserat sätt står till förfogande eller i varje fall ofta inte beaktas.

De nämnda omständigheterna anser motionären motivera tillsättandet av en utredning, som även bör pröva frågan om skydd mot publicitetskadorna och bättre garanti för att den häktade betraktas som oskyldig så länge han inte dömts.

Remissyttranden

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver infortrat yttrande från riksåklagarämbetet, hovrätten för Västra Sverige och kriminalvårdsstyrelsen samt berett Sveriges advokatsamfund tillfälle att inkomma med yttrande. Riksåklagaren har jämte sitt eget yttrande insänt ett yttrande av länsåklagaren i Östergötlands län. Sveriges advokatsamfund har yttrat sig genom sin styrelse.

1. Samtliga remissinstanser avstyrker förslaget att överföra rätten att förfoga över den häktade från polis- och åklagarmyndighet till domstol.

Riksåklagaren påpekar, att förundersökningen i regel inte är avslutad då häktningsbeslutet meddelas samt att ytterligare förhör med den misstänkte därför i de flesta fall blir nödvändiga.

Kriminalvårdsstyrelsen omtalar, att vid vardera av häktesavdelningen vid Långholmen och fångvårdsanstalten Skogome antalet av polis- och åklagarmyndighet påkallade inställelser på platser utanför häktet dagligen uppgår till ett tiotal. Inställelserna har enligt styrelsen som regel omfattat endast del av dag. *Länsåklagaren i Östergötlands län* uppger att sådana inställelser i ytterst ringa omfattning torde förekomma i landsorten.

Remissinstanserna är i stort sett ense om att motionärens förslag i ifrågavarande hänseende skulle medföra onödig omgång, som är ägnad att förlänga utredningen till förfång för den häktade.

Hovrätten för Västra Sverige anser att det skulle möta stora praktiska svårigheter att inhämta rättens tillstånd varje gång förhör med den häktade skall hållas utanför allmänt häkte. Hovrätten anför vidare:

Den av motionären gjorda jämförelsen »att den som är misstänkt för brott utan att därför vara häktad blott under vissa omständigheter får hämtas till förhör», synes hovrätten ej hållbar. Den häktade är ju berövad sin frihet jämlikt beslut av rätten och intager alltså en annan ställning än den som vistas på fri fot. Om den häktade känner sig »utlämnad åt sin motpart», har han möjlighet att begära att försvararen eller vittne skall närvara vid förhör eller annan åtgärd under förundersökningen.

Sveriges advokatsamfund anser de av motionären omnämnda riskerna i den gällande ordningen vara tämligen verklighetsfrämmande.

Kriminalvårdsstyrelsen upplyser, att styrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 24 augusti 1965 hemställt att lagen den 6 maj 1964 om behand-

ling i fångvårdsanstalt måtte göras till föremål för översyn. Styrelsen anser, att i samband därmed hör övervägas om inte en förstärkning av det formella rättsskyddet för de häktade bör ske på så sätt att rätten tillägges en kontrollfunktion rörande de dispositioner beträffande den häktade, som utan rättens medverkan skett under häktningstiden.

2. I frågan om åtgärder för att begränsa häktningstidens längd erinrar *hovrätten för Västra Sverige* om att den allvarliga olägenhet, som den långa häktningstiden i samband med rättspsykiatrisk undersökning innebär, upprepade gånger har uppmärksamats. Den av 1961 års riksdag beslutade omorganisationen av det rättspsykiatriska undersökningsväsendet torde enligt hovrätten komma att medföra en förbättring av förhållandena. Hovrätten påpekar att det förekommer långa häktningstider även utan samband med sinnesundersökning samt anför därom:

Förklaringen torde främst vara att söka i den komplicerade ekonomiska brottslighet, som samhällsutvecklingen framkallat. Det kan icke undvikas att förundersökningen under sådana förhållanden drager ut på tiden. Hovrätten har svårt att tro att man kan finna något annat botemedel häremot än en ytterligare utbyggnad av kriminalpolisen. I den mån långa häktningstider sammanhänger med målens handläggning vid domstol torde frågan komma att uppmärksammas av domstolskommittén vid dess behandling av s.k. vidlyftiga mål.

Sveriges advokatsamfund redovisar flera synpunkter på möjligheterna att nedbringa häktningstidens längd och föreslår en utredning rörande häktningsrekvisitens utformning för att ernå en försiktigare tillämpning av häktningsinstitutet. I yttrandet anföres i denna del följande.

Häktningstiderna blir utdragna av olika skäl.

a. Det kan gälla en omfattande sakutredning. I detta fall bevakar domstolen och försvararen utredningens gång bl.a. i samband med den förlängning av åtalstiden som tid efter annan måste begäras av åklagaren samt genom möjligheten till omhäktningförhandlingar.

I detta sammanhang vill styrelsen emellertid inskräpa vikten av ett fast grepp kring utredningen och dennas koncentration i möjligaste mån till relevanta fakta.

För möjliggörande härav krävs enligt styrelsens mening att åklagaren i större utsträckning än vad som flerstädes synes vara fallet personligen från början leder utredningen i dessa större ärenden.

b. Det har också visat sig att häktningstiden förlänges av den anledningen att polisen — men även rättsläkare eller annan sakkunnig — saknat erforderlig skrivhjälp för att i tid få fram protokoll eller utlåtande. Sådana orsaker till förlängd häktningstid borde kunna undanröjas.

c. De längsta häktningstiderna torde dock bero på de rättspsykiatriska undersökningarna. Vid många tillfällen under de senare åren har de långa undersökningstiderna blivit påtalade. Vissa åtgärder har vidtagits för att nedbringa dem. Dessa åtgärder har emellertid inte visat sig vara till fyllest.

Om man inte kan skapa erforderliga resurser för genomförande inom godtagbar tid av förordnade undersökningar av nuvarande häktningssklientel, borde uppmärksamheten i första hand inriktas på frågorna om häktningarnas antal kan minskas och om undersökningsfallen kan inskränkas.

Enligt många försvarares uppfattning användes numera häktningssinstitutet i större omfattning än som synes nödvändigt. Enligt deras mening råder vid flera domstolar snarare en extensiv än en restriktiv tillämpning av häktningsrekvisiten.

Med tanke på det allvarliga ingrepp som häktningen utgör och med hänsyn till förfarandets summariska karaktär borde häktning ske endast då uppenbar anledning därtill föreligger med hänsyn till utredning och lagföring eller för att bryta en pågående brottslig verksamhet.

En rättstillämpning, som tenderar att uttunna de stadgade rekvisiten för häktning, kan komma att leda till minskad respekt för medborgarens rättsskydd och öppna vägen för godtyckliga eller i vart fall alltför subjektivt grundade frihetsberövanden.

Styrelsen finner det sålunda motiverat att man utreder möjligheten för en sådan ändrad utformning av häktningsrekvisiten att en försiktigare tillämpning av häktningssinstitutet ernås.

Efter brottsbalkens genomförande torde man kunna räkna med en tendens hos domstolarna att i större utsträckning än tidigare förordna om § 7-intyg eller fullständiga rättspsykiatriska undersökningar.

Med de faktiska resurser som står till buds borde emellertid en sådan tendens — utan att underlaget för bestämmande av påföljd i sak behöver bli försämrat — kunna motverkas genom föreskrifter att i vart fall fullständiga rättspsykiatriska undersökningar inte bör tillgripas utom i de fall där omständigheterna klart indikerar behovet av dem.

3. *Sveriges advokatsamfund och länsåklagaren i Östergötlands län* motsätter sig motionärens förslag om vidtagande av rehabiliterande åtgärder inom häktningssinstitutets ram. Båda remissorganen anser att domstolens slutliga avgörande av målet inte skall föregripas genom att rehabiliterande åtgärder, vilka ingår i brottspåföljden, dessförinnan vidtages. *Hovrätten för Västra Sverige* anlägger liknande synpunkter samt anför att, oavsett häktningstidens längd, det ur rättssäkerhetssynpunkt ej synes lämpligt att göra alltför stora ingrepp i form av »vård» av häktad. Enligt vad hovrätten erfarit är sjukvårdsbehoven tillgodosedda vid samtliga häkten.

Kriminalvårdsstyrelsen anser att även frågan om behandlingen av de häktade bör tas upp i samband med den begärda översynen av lagen om behandling i fångvårdsanstalt. Styrelsen påpekar att häktningens karaktär av ett i allmänhet kortvarigt frihetsberövande medför att möjligheterna att bereda en häktad person sysselsättning och annan vårdbetonad behandling är begränsade. Härtill kommer enligt styrelsen att den häktade i stor utsträckning måste disponeras för förhör och utredning i det mål, i vilket han häktats. Styrelsen framhåller emellertid att sysselsättning av de häktade med lämpligt arbete är ett viktigt behandlingsmoment samt anför därom:

I 6 § lagen om behandlingen av häktade och anhållna m. fl. stadgas att häktad ej må åläggas arbete men äger, om det kan ske utan olägenhet, utföra lämpligt arbete, som han själv anskaffar eller som eljest kan beredas honom. I de fall då häktad sålunda utför arbete försiggår detta som regel i hans bostadsrum. Vid häktesavdelningar anslutna till fångvårdsanstalter finns i viss omfattning tillgång till arbetsledare. För de nya allmänna häktena har kriminalvårdsstyrelsen föreslagit inrättande av arbetsledartjänster. Medel härför har emellertid inte beräknats i årets statsverksproposition (bil 4 s. 106 och 112).

Länsåklagaren i Östergötlands län framhåller att det torde ställa sig svårt att ordna lämplig vård med hänsyn till kollusionsfaran och den merendels relativt korta häktningstiden.

4. Hovrätten för Västra Sverige, kriminalvårdsstyrelsen och länsåklagaren i Östergötlands län delar i huvudsak motionärens synpunkter på behovet av socialt stödjande åtgärder för den häktade och hans familj.

Kriminalvårdsstyrelsen säger att behovet kan vara särskilt påtagligt vid långa häktningstider samt anför vidare:

Den som häktas rycks ofta utan föregående varsel från familj och arbete, och hans möjligheter att under häktningstiden uppehålla nödvändiga kontakter är ofta med hänsyn till häktningens syfte starkt begränsade. Det kan därför ofta finnas behov av kurativ verksamhet för att uppehålla förbindelser mellan den häktade samt hans anhöriga och arbetsgivare eller för att tillse att den häktades familj får ekonomiskt understöd o. s. v.

Möjligheter finns redan nu att inom den befintliga häktesorganisationens ram utöva kurativ verksamhet. De personella resurserna härför är emellertid över lag mycket begränsade. Vid de mindre häktena ombesörjer i allmänhet styresmannen de kurativa uppgifterna. Vid det nya stora Göteborgshäktet kommer styresmannen att i dessa göromål biträdas av en assistent. Vid häktesavdelning, som är ansluten till fångvårdsanstalt, finns viss tillgång till tjänstemän inom anstalten för nämnda uppgifter. Ekonomiska hjälpåtgärder torde i första hand få anses ankomma på socialvården. De medel, som står till kriminalvårdens förfogande för sådant ändamål, är starkt begränsade och har hittills regelmässigt använts för övrigt klientel.

Sveriges advokatsamfund uttalar att behovet av skydd och stöd ofta uppkommer redan i samband med anhållandet:

Erfarenheten tyder på att möjligheten till förlängd anhållningstid i ganska stor utsträckning utnyttjas. Från anhållandet till häktningsförhandlingen kan sålunda förflyta åtminstone nio dagar. För den misstänkte och hans familj utgör ofta denna tid det mest sårbara skedet.

Enligt vad styrelsen inhämtat förekommer det i viss utsträckning att vederbörande förhållningsledare bistår den anhållne på olika sätt i dessa hänseenden genom kontakt med de hemmavarande, arbetsgivaren, hyresvärden etc. Denna ordning är i och för sig inte tillfredsställande. Möjligheter borde skapas att redan på detta stadium koppla in särskild kuratorisk hjälp åt de anhållna.

5. Frågan om publicitetsskador i samband med häktning diskuteras endast av *hovrätten för Västra Sverige* och *Sveriges advokatsamfund*. De anser icke att spörsmålet bör utredas i den ordning motionären förordat.

Hovrätten för Västra Sverige hänvisar i första hand till Publicistklubbens publiceringsregler (se Holmberg: Brott och publicitet i Nordisk Tidskrift för Kriminalvetenskap 1953 s. 61) samt anför:

Antagandet av dessa regler föregicks av överläggningar mellan en särskild delegation från Svenska Kriminalistföreningen och ett av publicistklubben tillsatt utskott. På grundval av överläggningarna framlade publicistklubbens utskott ett förslag till publiceringsregler, som efter smärre jämkningar antogs vid en diskussion inom klubben och utfärdades att gälla från och med den 1 januari 1953. I dessa regler behandlas bland annat frågan om den misstänktes ställning under förundersökningen. Några tvångsmedel för att genomföra dessa regler för god publicistisk sed finns icke. Det blir varje tidnings sak att avgöra om den vill följa dem eller bryta mot dem. För beivrande av brott mot denna pressens hederskodex finns den av pressen själv instiftade opinionsnämnden under ledning av en domare. Nämndens avgöranden innebär endast att nämnden förklarar om en anmäld artikel står i strid med god publicistisk sed. Redan härigenom har nämnden stor betydelse för höjande av tidningarnas ansvarskänsla.

För närvarande arbetar en kommitté inom publicistklubben på en översyn av de nu gällande publiceringsreglerna. Hovrätten har inhämtat att kommittén avser att öka skyddet bland annat för häktade mot onödigt lidande genom publicitet. Kommittén undersöker möjligheterna att införa en formulering som går ut på att anhållna eller häktade i regel icke skall nämnas vid namn förrän vederbörande blivit dömd av domstol. Den slutliga formuleringen har ännu icke utformats av kommittén, den torde i vart fall komma att innebära en skärpning av de nuvarande reglerna i syfte att minska riskerna för publicitetsskador i detta avseende. Det bör även nämnas att *Sveriges advokatsamfund* inbjudit kommittén till överläggningar med representanter för samfundet angående frågan om att minska obehaget för anhållna och häktade vid fotografering. Dessa överläggningar har emellertid ännu ej tagit sin början.

Frågan om skydd för häktad kan komma att beröras jämväl av offentlighetskommittén. Hovrätten förordar att man avvaktar resultatet av denna kommittés arbete och den nu pågående översynen av publiceringsreglerna.

Frågan om skydd mot publicitetsskador som uppkommit genom andra media torde icke vara av beskaffenhet att böra utredas i förevarande sammanhang.

Sveriges advokatsamfund anser att risken för publicitetsskador knappast är större för den som häktats än för den som anhållits:

I båda dessa fall kan utan tvivel betydande skador uppkomma för vederbörande och hans anhöriga av en ohämmad publicitet i press, radio och TV. Visar det sig att åtal inte sker eller att frikännande dom meddelas, kan de publicitetsskador som redan uppkommit endast i ringa mån undanröjas.

Nu berörda frågor omfattar emellertid avvägningsproblem av sådan räckvidd att de knappast hör hemma i en utredning av det slag motionären föreslår.

Sammanfattningsvis anför *hovrätten för Västra Sverige*, att hovrätten har svårt att tro, att en allmän utredning om de häktades ställning och rättssäkerhet skulle gagna det i och för sig beaktansvärda syfte som uppbar motionen. Hovrätten påpekar att i vissa av de av motionären berörda frågorna pågår utredningar eller organisatoriska förbättringar som kan förväntas ge resultat samt i andra avseenden åter olägenheterna torde så intimt sammanhänga med själva häktningsinstitutet att man svårigen kan åstadkomma någon reell förbättring av den häktades ställning.

Utskottet

I förevarande motion aktualiseras åtskilliga frågor om möjligheterna att förbättra de häktades ställning och rättssäkerhet och motionären hemställer om en utredning härav. Motionären föreslår till en början att en sådan utredning får i uppdrag att överväga huruvida den rätt att förfoga över den häktade, som tillkommer polis- och åklagarmyndighet, bör överföras till domstol. Motionären ställer sig nämligen kritisk till att undersökningsledare och åklagare äger besluta att häktad skall för förhör eller annan åtgärd föras från häktet. Av rättssäkerhetsskäl borde enligt motionären sådana avgöranden helt förbehållas domstol. Enligt utskottets mening innebär den gällande ordningen inte någon fara för de häktades rättssäkerhet och samtliga remissorgan har också avstyrkt detta förslag. Ett genomförande härav skulle tvärtom kunna fördröja utredningen och därigenom vara till förfång för den häktade. I motionen föreslås vidare att åtgärder övervägs för att förkorta häktningstiden. Motionären framhåller det otillfredsställande i att häktningstiden, särskilt när rättspsykiatrisk undersökning företas, kan bli mycket lång. Undersökningstidernas längd är föremål för ständig uppmärksamhet; situationen bör avsevärt kunna förbättras i och med det pågående genomförandet av den nya organisationen för det rättspsykiatriska undersökningsväsendet som riksdagen i princip beslöt år 1961 och en ny utredning torde icke vara ägnad att bringa problemet närmare sin lösning. Det förekommer också att häktningstiden förlängs avsevärt genom att brottslighetens art eller omfattning nödvändiggör tidsödande förundersökning eller genom att målet prövas i högre rätt. Häktningstidens längd i dessa fall är emellertid beroende av vissa grundläggande processuella regler, som utskottet nu saknar anledning att behandla. I sammanhanget må framhållas att domstolar och myndigheter på allt sätt verkar för att göra häktningstiden så kort som möjligt, varför i flertalet fall tiden kan begränsas till några veckor.

I motionen påtalas också att den häktade ej blir föremål för den vård och de rehabiliterande åtgärder, vilka den till frihetsstraff dömdes åtnjuta. Vidare anför motionären att häktning ofta nödvändiggör socialt stödjande åtgärder, som nu inte på ett organiserat sätt står till förfogande eller i varje

fall ofta inte beaktas. Utskottet ansluter sig till den av flera remissinstanser uttalade uppfattningen att sådana åtgärder som kan föregripa domstolens slutliga avgörande av målet inte bör vidtas under häktningstiden. Med detta ställningstagande avser utskottet självfallet icke att förringa vikten av att de häktade behandlas så att skadliga verkningar av frihetsförlusten såvitt möjligt förebyggs. Vidare är det angeläget att sjukvårdsfrågan är löst på tillfredsställande sätt samt att erforderliga anordningar finns för de häktades personliga hygien. Vad beträffar de häktades och deras anhörigas behov av socialt stöd och kurativa åtgärder vitsordas detta allmänt av remissorganen. Enligt utskottet är det synnerligen angeläget att förbättringar på området kommer till stånd. Härvid torde uppmärksammas att hjälpbehovet ofta uppkommer redan i samband med gripande eller anhållande. Inom justitiedepartementet förbereds utarbetande av direktiv för en utredning angående översyn av 1964 års lag om behandling i fängvårdsanstalt. Enligt utskottets mening hör det i enlighet med kriminalvårdsstyrelsens uttalande kunna uppdras åt en sådan utredning att även överse behandlingen av häktade, anhållna och gripna i nu berörda avseenden. Vad utskottet anfört här om torde därför böra bringas till Kungl. Maj:ts kännedom.

Slutligen föreslås i motionen att skydd för de häktade mot publicitets-skador upptas till övervägande. Publiciteten kring begångna brott företer enligt utskottets mening stundom sådan brist på hänsyn mot de misstänkta, att det är angeläget att fasta regler tillskapas till de häktades skydd. Enligt vad utskottet erfarit är man också inom publicistklubben sysselsatt med översyn av pressens publiceringsregler i syfte att öka skyddet bland annat för häktade mot onödigt lidande. De problem som äger samband härmed övervägs av offentlighetskommittén, vilken beräknas ha slutfört sitt arbete inom kort. Med hänsyn till det pågående arbetet på området är enligt utskottets mening någon riksdagens åtgärd för närvarande icke påkallad.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

A. att riksdagen med anledning av förevarande motion, II:164, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört om översyn av behandlingen av häktade, anhållna och gripna;

B. att motionen i övrigt icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 8 november 1966

På första lagutskottets vägnar:

INGRID GÄRDE WIDEMAR

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Erik Svedberg, Ernulf, Arvidson*, Hjorth, Lundin, Ferdinand Nilsson, Schött och fru Lilly Ohlsson;

från andra kammaren: fru Gärde Widemar, herrar Östrand, Gustafsson i Borås, fröken Bergegren, herrar Zetterberg, Dockered, fröken Andersson i Strängnäs och fru Heurlin.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Särskilt yttrande

av herrar *Ferdinand Nilsson, Schött, Dockered* och fru *Heurlin*.

Frågan om publicitetsskador är enligt vår mening ett mycket allvarligt problem. Det förekommer sålunda inte sällan att för brott misstänkta i pressen behandlas som dömda redan under förundersökningsstadiet. Hänsynslös publicering kan också medföra lidande som för många är svårare att bära än det straff domstolen eventuellt kan komma att utmäta. Pressens egna organ har också insett betydelsen av skärpta regler på området. Visserligen uppträder pressen i allmänhet korrekt, men i enskilda fall har flagranta övertramp förekommit. Dessa fall synes öka och frågan om nödvändigheten av lagstiftning för att komma tillrätta med missförhållandena har därför ånyo aktualiserats. Huruvida man blir nödsakad vidta lagstiftningsåtgärder torde bero på pressens egna möjligheter att effektivt åstadkomma bättre förhållanden. Om lagstiftningsvägen behöver tillgripas kommer ansvaret härför att åvila de tidningar, som icke iakttagit tillbörlig hänsyn.